

تاثیر محافظه کاری و اجتناب مالیاتی بر ابعاد کیفیت سود در شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران

محمدجعفر اسلامی ذرعی^۱، محمدرضا پورعلی^۲

^۱ دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن

^۲ دانشیار حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس (نویسنده مسئول)

ایمیل نویسنده مسئول:

Pourali@iauc.ac.ir

چکیده

نظریه کیفیت سود برای اولین بار توسط تحلیل گران مالی و کارگزاران بورس مطرح شد، زیرا آن ها احساس می کردند سود گزارش شده میزان قدرت سود یک شرکت را آن چنان که در ذهن مجسم می کنند، نشان نمی دهد. آن ها دریافتند که پیش بینی سودهای آتی بر مبنای نتایج گزارش شده، کار مشکلی است ضمناً تحلیل گران دریافتند که تجزیه و تحلیل صورت های مالی شرکت ها به دلیل نقاط ضعف متعدد در اندازه گیری اطلاعات حسابداری کار مشکلی می باشد. از این رو هدف اصلی این تحقیق تاثیر محافظه کاری و اجتناب مالیاتی بر ابعاد کیفیت سود در شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران است. تحقیق جاری از نظر هدف در دسته ی تحقیقات کاربردی و از نظر دسته بندی تحقیقات بر حسب نحوه ی گردآوری داده ها به عنوان تحقیقی توصیفی به شمار می رود. جامعه آماری پژوهش کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند که ۹۳ شرکت طی دوره ی زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۵ برای آزمون فرضیه های پژوهش انتخاب شدند. به منظور بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته هشت فرضیه تدوین و آزمون گردید. برای تجزیه و تحلیل نتایج به دست آمده از نرم افزار Eviews نسخه ی ۷ استفاده شده است. بررسی رابطه متغیر مستقل بر متغیرهای وابسته در این پژوهش با استفاده از مدل رگرسیونی چند متغیره و بر مبنای داده های ترکیبی انجام شده است. نتایج پژوهش نشان داد که محافظه کاری و اجتناب مالیاتی بر ابعاد کیفیت سود در شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر معناداری دارند.

واژگان کلیدی

کیفیت سود، سیاست های مالیاتی، محافظه کاری، اجتناب مالیاتی.

مقدمه

نظریه ی کیفیت سود برای اولین بار توسط تحلیل گران مالی و کارگزاران بورس اوراق بهادار مطرح شد. تحلیل گران مالی استنباط کردند، سود گزارش شده قدرت سودآوری شرکت ها را آن چنان نشان نمی دهد که به ذهن متبادر گردد. آن ها دریافتند که تجزیه و تحلیل صورت های مالی شرکت ها به دلیل نقاط ضعف متعدد در اندازه گیری اطلاعات حسابداری کار مشکلی است. برای بیان سودمندی در تعیین ارزش شرکت تنها به مقدار گزارش شده نباید توجه کرد، بلکه باید به کیفیت سود گزارش شده نیز توجه نماییم. منظور از کیفیت سود، زمینه بالقوه رشد سود و میزان احتمال تحقق سودهای آتی است. محققان کیفیت سود را به شکل رابطه ی بین اقلام تعهدی و جریان های نقدی تعریف می کنند و سودهایی را با کیفیت تر می دانند که کیفیت اقلام تعهدی آن ها بیشتر باشد (احمدپور و شهسواری، ۱۳۹۳). در نگاه انتقادی شاهد این هستیم که کیفیت سود به عنوان عاملی تاثیر گذار و مستقل دیده می شود. به عبارت دیگر در این دیدگاه کیفیت سود زاده ی اختیار مدیران برای مدیریت سود نیست بلکه زاده ی نقص حسابداری تعهدی در اندازه گیری سود است. این نقص به ویژه زمانی آشکار می شود که تحلیل گران به دنبال عینیت، سیل عظیم اطلاعات موجود در بازار را نادیده می گیرند و به سود به عنوان رقم نهایی قابل اتکاترین سیستم اطلاعاتی موجود در بازار یعنی سیستم حسابداری تعهدی پناه می آورند (علم الهدی و همکاران، ۱۳۹۳). یکی از ویژگی های کیفی سود، پایداری سود است، که مبتنی بر اطلاعات حسابداری می باشد (فردوسی ایران و همکاران، ۱۳۹۱). پایداری سود به معنای استمرار (تکرار پذیری) سود جاری است. هر چه پایداری سود بیش تر باشد، یعنی شرکت توان بیش تری برای حفظ سودهای جاری دارد و فرض می شود کیفیت سود شرکت بالاتر است. بنابراین انتظار می رود مدیریت سود و دستکاری آن باعث تداوم بیشتر این رقم در گزارش های مالی گردد. این اثرات ممکن است در سودهای گذشته و آینده نمایان شود که در واقع ثبات سود یک شرکت می تواند نشانه ای از عملکرد مطلوب آن باشد. در جهت رسیدن به سودهای هموار، مدیریت سعی می کند نوسانات دوره ای سود را حذف نماید و سود گزارش شده سالانه را با یک نرخ رشد ثابت مدیریت نماید تا دورنمای آتی شرکت مطلوب به نظر برسد (نوردیده قره باغ و همکاران، ۱۳۹۰). پایداری سود شاخصی است که به سرمایه گذاران در ارزیابی سودهای آتی و جریان های نقدی شرکت کمک می کند. سرمایه گذاران در برآورد سودهای آتی و جریان های نقدی مورد انتظار خود به بخش پایدار سود بیش تر از بخش ناپایدار آن اهمیت می دهند. پایداری سود به این مسئله می -پردازد که تا چه حد یک نوآوری (تغییر) خاص در تحقق سودهای آتی باقی می ماند. پایداری را به عنوان خود همبستگی در سود چنین تعریف می کنند: بدون در نظر گرفتن بزرگی و نشانه های نوآوری سود، پایداری سود به این مسئله می پردازد که نوآوری های دوره جدید تا چه حد بخش دایمی سری زمانی سود می شوند؟ سرمایه گذاران می توانند از سری های سود با پایداری در ارزیابی های خود استفاده کنند. از نظر آن ها سودهای پایدار اهمیت زیادی دارند و بادوام تلقی می شوند، به عبارت دیگر این سودها زودگذر و موقتی نبوده و حالتی پایدار دارند. هر چه پایداری سود بیش تر باشد شرکت توان بیش تری برای حفظ سودهای جاری دارد و فرض می شود کیفیت سود بالاتر است (فردوسی ایران و همکاران، ۱۳۹۱). سود از جمله برترین شاخص های اندازه گیری فعالیت های یک واحد اقتصادی است. اما سهامداران فقط به سود دوره جاری توجه نمی کنند، بلکه آن ها برای تعیین ارزش سهام به سودهای آتی نیز توجه دارند. معمولاً سرمایه گذران به دنبال سهام شرکت هایی هستند که از توان سودآوری بالایی برخوردارند و حاضرند سهام این شرکت ها را به قیمت بالاتر خریداری کنند. مهم ترین منبع اطلاعاتی سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان و سایر استفاده کنندگان از اطلاعات شرکت ها (در بورس اوراق بهادار)، پیش بینی سود ارائه شده توسط مدیریت شرکت ها در فواصل زمانی معین است. پیش بینی سود باید اطلاعاتی را فراهم کند که منطقی و به موقع باشد تا بتواند نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان را به نحو مناسبی برطرف نماید. بنابراین استفاده مدیریت از پیش بینی -هایش این فرصت را ایجاد می کند که او سود را مدیریت نماید. به این ترتیب که مدیران روش هایی انتخاب می کنند و یا برآوردهایی را انجام می دهند که وضعیت اقتصادی شرکت های تحت مدیریت آن ها را به طور صحیح منعکس نمی کند (امینی مطلق و همکاران، ۱۳۸۹).

مهم ترین انگیزه ی هموارسازی سود این باور است که شرکت هایی که روند سود مناسبی دارند و سود آن ها دچار تغییرات عمده نمی شود نسبت به شرکت های مشابه ارزش بیش تری دارند. هموارسازی باعث بالا رفتن ارزش سهام شرکت در

بورس و جذب سرمایه گذاران بالقوه برای آن می شود. شرکت های دارای تغییرپذیری بیش تر در جریان نقدی، سودهای ناپایدارتری دارند و بنابراین این شرکت ها، منفعت نهایی بیش تری از هموارسازی سود می برند. محققان بر این باورند اکثریت سرمایه گذاران، در سررسیدهای آتی نیاز به نقدینگی دارند و مجبور هستند سهام خود را به فروش برسانند. زمانی که تغییرپذیری جریانات نقدی و به تبع آن ناپایداری سودهای گزارش شده بالا است؛ زیان مورد انتظار برای سهامدارانی که برای دسترسی به نقدینگی سهام خود را می فروشند، بیش تر خواهد بود. بنابراین انتظار می رود شرکت هایی که جریان های نقدی با تغییرپذیری بالایی دارند؛ پاداش بیش تری به مدیران شرکت برای هموارسازی سود پرداخت می کنند (حسین بیگ و مقدم، ۱۳۹۱). هموارسازی سود می تواند بر تصمیمات سرمایه گذاران تاثیر بگذارد و پیامدهایی را موجب شود که مخصوصاً در بازارهای غیرکارای سرمایه از درجه اهمیت و تاثیر بیش تری برخوردار باشند. هموارسازی سود اقدام آگاهانه ای است که مدیران به منظور کاهش نوسانات دوره ای سود در چارچوب اصول و روش های متداول حسابداری به آن دست می زنند. هموارسازی سود هدف مشخصی دارد و آن ایجاد جریان با ثباتی از رشد سود است (نوردیده قره باغ و همکاران، ۱۳۹۰). به طوری که مدیریت سود بالاتر کیفیت سود کمتری را در بر دارد. هرچند عدم وجود مدیریت سود (مدیریت سود کم) به معنای تضمین کیفیت بالای سود (با به طور کلی کیفیت بالای ارقام حسابداری) نمی باشد، زیرا سایر عوامل (از قبیل بازار سرمایه، استانداردهای ضعیفی که منجر به گزارش های مالی باکیفیت می شود و...) نیز در کیفیت سود دخیل است (Lo, 2008). به طور کلی، هر چه سود گزارش شده به استفاده کنندگان کمک کند تا تصمیمات بهتری بگیرند، آن سود با کیفیت تر محسوب می -شود (علم الهدی و همکاران، ۱۳۹۳). از عوامل تاثیرگذار بر کیفیت سود، اتخاذ سیاست های مالیاتی شرکت ها است. محافظه کاری و اجتناب مالیاتی دو مورد از سیاست هایی است که توسط شرکت ها اعمال می شود.

پرداخت های مالیاتی از جمله هزینه های عمده ای است که افراد و بنگاه ها به موجب فعالیت های درآمدزای خود متحمل می شوند. از آنجا که پرداخت مالیات، ثروت را از شرکت و مالکان آن به دولت منتقل می کند، اغلب شرکت ها اقدامات مدیریتی را به گونه ای طراحی و اجرا می کنند که تعهدات مالیاتی شرکت را به حداقل برساند (Chyz et al., 2014). یکی از منابع دولت، وصول مالیات از شرکتهاست. مبانی نظری و شواهد تجربی نشان می دهد شرکتها در تلاش اند مالیات بر درآمد خود را کاهش داده یا به تعویق بیندازند. اجتناب مالیاتی، جسورانه بودن مالیات، فرار مالیاتی، مدیریت سود و غیره، ابزارهایی هستند که شرکت ها ممکن است برای کاهش مالیات در صورت لزوم، بسته به وضعیت از آنها استفاده کنند (Hanlon, & Heitzman, 2010). در این تحقیق پدیده های اجتناب مالیاتی و محافظه کاری مالیاتی به عنوان دو ابزار شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مورد بررسی قرار می گیرد. اجتناب از مالیات، در واقع نوعی استفاده از خلأهای قانونی در قوانین مالیاتی برای کاهش مالیات است. بنابراین از آنجا که اجتناب مالیاتی فعالیت به ظاهر قانونی است، به نظر می رسد که بیشتر در معرض دید باشد و چون اجتناب مالیاتی در محدوده ای معین برای استفاده از مزایای مالیاتی است و به طور عمده قوانین محدودکننده ای در زمینه کنترل اجتناب مالیاتی وجود ندارد (Khani et al, 2013). اجتناب مالیاتی می تواند ابزاری برای ذخیره مالیات و کاهش هزینه های شرکت و به تبع آن، افزایش ثروت سهامداران باشد (Klamm & Huseynov, 2012). اجتناب مالیاتی در چارچوب قوانین مالیاتی انجام می شود و مؤدی دلیلی برای نگرانی کشف احتمالی اقدامات خویش ندارد. در اجتناب مالیاتی فرد نگران بر ملا شدن عمل خود نیست؛ چراکه وی عمل غیر قانونی انجام نداده است و این عامل باعث ترغیب به پدیده ی اجتناب مالیاتی می شود (Hanlon, & Heitzman, 2010). اجتناب مالیاتی دارای پیامدهای بالقوه مستقیم و غیرمستقیم بسیاری می باشد. کاهش هزینه مالیات و افزایش جریان نقدی و افزایش ثروت سهامداران از جمله پیامدهای مستقیم و کاهش پناهگاه های مالیاتی و احتمال وضع مالیات بیشتر و در نظر گرفتن جرایم مالیاتی و فشار احتمالی دولت برای در نظر گرفتن مالیات بیشتر از این بنگاه ها، کاهش مسئولیت اجتماعی شرکت ها و به تبع آن، کاهش ارزش شرکت، از جمله پیامدهای غیرمستقیم فعالیت های اجتناب مالیاتی می باشند (مشایخی و سیدی، ۱۳۹۴).

دولتها همواره در زمان ها و مکان های گوناگون باید در خصوص برآورده کردن نیازها و خواسته های اساسی، همچون ایجاد شغل، برقراری امنیت داخلی و ملی، تثبیت قیمت ها و غیره، در برابر مردم پاسخگو باشند. بدیهی است برای دستیابی به اهداف فوق، برخورداری از منابع مالی کافی ضروری است و یکی از مهمترین منابع مالی دولت ها مالیات است (عرب صالحی و هاشمی،

(۱۳۹۴). مالیات در اکثر کشورها به ویژه کشورهای توسعه یافته به عنوان عمده ترین منبع مالی دولت در بخش درآمدی بودجه بوده و بخش قابل توجهی از هزینه های عمومی را پوشش می دهد به گونه ای که در برخی از کشورها ۹۰ تا ۹۵ درصد از هزینه های عمومی دولت از طریق درآمدهای مالیاتی تأمین می گردد. در اقتصاد کشور ما به دلیل شفاف نبودن درآمدها و عدم توانایی سیستم مالیاتی در شناسایی صحیح میزان درآمد مردم، میزان مالیات تشخیصی ناچیز بوده کما این که بخش قابل توجهی از همین مالیات تشخیصی نیز به مرحله وصول نمی رسد و اگر هم وصول گردد اصل فایده در آن رعایت نمی گردد یعنی هزینه وصول نسبت به مالیات وصولی بیشتر است (مهرانی و سیدی، ۱۳۹۳). برخی از محققین استدلال کردند که اجرای سیاست های اجتناب مالیاتی و جسورانه بودن مالیات می تواند اثر منفی بر جامعه داشته باشد. به ویژه زمانی که شرکتی عمداً و یا صرفاً به قصد اجتناب مالیاتی وارد طرح یا برنامه ای می شود؛ به نظر می رسد سهم منصفانه ای از درآمد خود را بابت تأمین کالاهای عمومی به دولت نمی پردازد و این قصور زیان جبران ناپذیری را متوجه جامعه می نماید (Hasseldine, Morris & 2013).

اجتناب مالیاتی موجب کاهش درآمد مالیاتی دولت را، اختلال در بودجه بندی دولت می شود و مانعی برای دستیابی به اهداف ایجاد می کند. این مسئله مدیریت برنامه های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و... کشور را با مشکل تأمین مالی و در نهایت کاهش رفاه عمومی روبرو می کند. این عامل توان رقابتی عوامل اقتصادی را به نفع آنهايي که مالیات نپرداخته اند، تغییر می دهد و از این بابت شکاف بین گروه های مختلف درآمدی را بیشتر خواهد کرد. چنانچه برای پیشگیری از سیاست های نادرست مالیاتی چاره اندیشی نشود، ممکن است افراد دیگر نیز به منظور افزایش توان مالی خود به این کار ترغیب شوند. از آنجا که پرداخت مالیات برای هر سازمان رضایت بخش نمی باشد مجموعه عوامل مذکور موجب می شود تا برخی از سازمان با هدف نپرداختن مالیات و یا کاهش میزان مالیات پرداختی اقدام به فرار مالیاتی نمایند. این اقدام می تواند در قالب تنظیم حسابهای مالی، ارائه اطلاعات مالی نادرست و یا ارائه نکردن اطلاعات صورت گیرد. شواهد تجربی نشان می دهد که شرکت ها برای کاهش مالیات انگیزه دارند تا با اعمال حسابداری محافظه کارانه، در هزینه مالیاتی خود صرفه جویی نمایند. از سوی دیگر بررسی رابطه بین تفاوت مالیات تشخیصی و قطعی با مالیات ابرازی نشان می دهد که استراتژی کاهش مالیات بوسیله اعمال حسابداری محافظه کارانه که توسط شرکت ها مورد استفاده قرار می گیرد نیز از جانب دولت قانونی قلمداد می شود؛ چرا که در صورتیکه چنین استراتژی از نظر دولت غیرقانونی قلمداد شود؛ دولت می تواند مالیاتی بیشتر نسبت به مالیات ابرازی برای شرکت هایی که رویه محافظه کارانه ای در پیش گرفتند تعیین نمود. وجود رابطه مثبت و معنادار بین مالیات ابرازی و محافظه کاری و عدم وجود رابطه معنادار بین محافظه کاری و تفاوت مالیات تعیین شده و ابراز شده مبین آن است که از یک سو شرکت ها انگیزه دارند که با اعمال محافظه کاری مالیات خود را کاهش دهند؛ و از سوی دیگر دولت نیز از این شرکت ها به واسطه محافظه کاری که استفاده کردند نیز مالیات بیشتری مطالبه نمی نماید. این تحقیقات مبین آن است که سیاست به تعویق انداختن مالیات بوسیله اعمال حسابداری محافظه کارانه و کاهش ارزش فعلی مالیات های پرداختنی، رویه ای کارا و موثر می باشد که می تواند مورد استفاده شرکت ها قرار گیرد. با این حال باید به این نکته توجه نمود که محافظه کاری عموماً شناسایی و پرداخت مالیات را منتفی نمی نماید. در نتیجه همواره این انگیزه برای شرکت ها مطرح است که درصدد حذف مالیات برآیند. اجتناب مالیاتی ابزاری است که می تواند بدین منظور مورد استفاده شرکت ها قرار گیرد (مهرانی و سیدی، ۱۳۹۳). این مسئله مدیریت برنامه های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و... کشور را با مشکل تأمین مالی و در نهایت کاهش رفاه عمومی روبرو می کند. اتخاذ این عوامل توان رقابتی عوامل اقتصادی را به نفع آنهايي که مالیات نپرداخته اند، تغییر می دهد و از این بابت شکاف بین گروه های مختلف درآمدی را بیشتر خواهد کرد. چنانچه برای پیشگیری از اجتناب و محافظه کاری های مالیاتی چاره اندیشی نشود، ممکن است افراد دیگر نیز به منظور افزایش توان مالی خود به این کار ترغیب شوند و به دلیل تاثیر رفتار اجتماعی افراد بر یکدیگر، فرار مالیاتی، به رغم پرهیز برخی افراد، به تدریج مقبولیت عمومی و گسترش یابد. از نکات بارز مالیات بر ارزش افزوده، ماهیت خود کنترلی آن است که ناشی از چند مرحله ای بودن فرآیند تولید و توزیع کالاها و خدمات می باشد. علاوه بر این، امکان بهره مندی از مزایای

اعتبار مالیاتی در این نوع مالیات به شفافیت اقتصاد زیر زمینی و جلوگیری از سیاست های نادرست مالیاتی کمک شایانی می نماید. از این رو این تحقیق به دنبال پاسخگویی به سوال اصلی تحقیق است که به این صورت مطرح شده است:

✓ تاثیر محافظه کاری و اجتناب مالیاتی بر ابعاد کیفیت سود در شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهاردار تهران چگونه است؟

فرضیه های تحقیق

در این بخش مدل های رگرسیونی تحقیق ارائه شده است. مدل های رگرسیونی زیر مطابق را هر کدام از هشت فرضیه ی تحقیق تدوین شده اند. این مدل ها عبارت است از:

مدل (۱)

$$AQ_{it} = B_0 + B_1Tax\ Conservat_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

مدل (۲)

$$Persist_{it} = B_0 + B_1Tax\ Conservat_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

مدل (۳)

$$Persict_{it} = B_0 + B_1Tax\ Conservat_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

مدل (۴)

$$Smooth_{it} = B_0 + B_1Tax\ Conservat_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

مدل (۵)

$$AQ_{it} = B_0 + B_1Tax\ Avoidance_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

مدل (۶)

$$Persist_{it} = B_0 + B_1Tax\ Avoidance_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

مدل (۷)

$$Persict_{it} = B_0 + B_1Tax\ Avoidance_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

مدل (۸)

$$Smooth_{it} = B_0 + B_1Tax\ Avoidance_{it} + \beta_2ROA_{it} + \beta_3SIZE_{it} + B_4BM_{it} + e_{it}$$

بر اساس مدل پژوهش، هشت فرضیه با توجه روابط علی بین متغیرهای مدل وجود دارد. این هشت فرضیه به قرار زیر است:

۱. محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی کیفیت اقلام تعهدی سود تاثیر دارد.
۲. محافظه کاری مالیاتی بر پایداری سود شرکت ها تاثیر دارد.
۳. محافظه کاری مالیاتی بر قابلیت پیش بینی سود شرکت ها تاثیر دارد.
۴. محافظه کاری مالیاتی بر هموار بودن سود شرکت ها تاثیر دارد.

۵. اجتناب مالیاتی بر ویژگی کیفیت ارقام تعهدی سود تاثیر دارد.
۶. اجتناب مالیاتی بر پایداری سود شرکت ها تاثیر دارد.
۷. اجتناب مالیاتی بر قابلیت پیش بینی سود شرکت ها تاثیر دارد.
۸. اجتناب مالیاتی بر هموار بودن سود شرکت ها تاثیر دارد.

در ادامه تعاریف متغیرهای مدل تحقیق ارائه شده است.

پایداری سود

- تعریف مفهومی: پایداری سود را می توان به توانایی سود گزارش شده برای انعکاس سود واقعی شرکت و هم چنین سودمندی سود گزارش شده برای پیش بینی سود آتی تعریف کرد. پایداری سود به ثبات، تداوم و نوسان ناپذیری سود گزارش شده اشاره دارد.
- تعریف عملیاتی: پایداری سود (Rersist)، بر حسب ضریب زاویه ای برآوردی φ ، از مدل اتو رگرسیون مرتبه اول (ARI) سود به شرح زیر استخراج می شود:

$$NIBE_{j,t} + \varphi_{0,j} + \varphi_{1,j}NIBE_{j,t-1} + v_{j,t}$$

که در آن:

$NIBE_{j,t}$: سود قبل از ارقام غیرمترقبه است. ضریب زاویه، $\varphi_{1,j}$ ، نسبت تغییرات سود سال T به تغییرات سود سال T-1 را نشان می دهد. هر چه مقدار $\varphi_{1,j}$ بزرگتر باشد، بیانگر پایداری بالاتر سود است، در حالی که هر چه میزان $\varphi_{1,j}$ به صفر نزدیک باشد، بیان گر ناپایداری (موقتی و گذرا بودن) سود است.

قابلیت پیش بینی سود

- تعریف مفهومی: این ویژگی به عنوان توان سود در پیش بینی خود است.
- تعریف عملیاتی: قابلیت پیش بینی سود (Predict)، به عنوان توان سود در پیش بینی خود تعریف شده است. انحراف معیار مقادیر یاقیمانده مدل زیر طی دوره t-4 تا t، مقدار قابلیت پیش بینی سود برای سال t اندازه گیری می کند:

$$Predict = \sqrt{\delta^2(\bar{v}_{j,t})}$$

هموارسازی سود

- تعریف مفهومی: هموار بودن سود به عنوان یکنواخت بودن سود در سال های مختلف است.
- تعریف عملیاتی: هموار بودن سود (Smooth)، به معنی یکنواخت بودن سود در سال های مختلف است که در تحقیق حاضر به صورت زیر و با استفاده از داده های t-4 تا t اندازه گیری می شود:

$$Smooth = \frac{\delta(NIBE_{j,t})}{\delta(CFO_{j,t})}$$

کیفیت ارقام تعهدی

- تعریف مفهومی: به میزان نقد شوندگی ارقام تعهدی سود اشاره دارد.
- تعریف عملیاتی: کیفیت ارقام تعهدی (AQ)، به میزان نقدشوندگی ارقام تعهدی سود اشاره دارد. برای اندازه گیری کیفیت ارقام تعهدی از مدل رگرسیون (۱) استفاده می شود.

$$\frac{TCA_{j,t}}{Assets_{j,t}} = \varphi_{0,j} + \varphi_{1,j} \frac{CFO_{j,t-1}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{2,j} \frac{CFO_{j,t}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{3,j} \frac{CFO_{j,t+1}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{4,j} \frac{\Delta Rev_{j,t}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{5,j} \frac{PPE_{j,t}}{Assets_{j,t}} + v_{j,t} \quad (1)$$

که در آن:

$TCA_{j,t}$: کل قلام تعهدی جاری شرکت زد در سال t؛

$Assets$: میانگین کل دارایی ها؛

CFO: جریان های نقدی عملیاتی؛

ΔRev : تغییرات درآمد فروش در سال t نسبت به سال قبل؛

PPE: ارزش ناخالص دارایی های ثابت مشهود.

معادله فوق با استفاده از داده های پنج ساله (رگرسیون غلتان پنج ساله) برآورد می شود. به این ترتیب، برای هر شرکت در هر سال مقدار خطا (مقادیر باقیمانده) اندازه گیری می شود که برابر با تفاوت بین اندازه واقعی ارقام تعهدی جاری و اندازه پیش بینی شده با استفاده از مدل رگرسیونی (۱) است. کیفیت ارقام تعهدی با انحراف معیار مقادیر باقیمانده طی سال های $t-4$ تا t اندازه گیری می شود. مقادیر بزرگتر AQ بیانگر کیفیت پایین تر ارقام تعهدی است:

$$AQ = \delta(\bar{v}_{j,t}) \quad (2)$$

متغیرهای کنترلی، در برگیرنده عوامل ذاتی موثر بر کیفیت سود است. در این تحقیق از سه متغیر کنترلی اندازه شرکت (*Size*)، نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار (*BM*)، و عملکرد (*ROA*) استفاده شده است. اندازه شرکت از طریق لگاریتم کل دارایی های شرکت، نسبت *BM* از طریق تقسیم ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ارزش بازار پایان سال حقوق صاحبان سهام و سرانجام بازده دارایی ها (*ROA*) از طریق تقسیم سود قبل از ارقام غیرعادی و غیر مترقبه بر کل دارایی ها در ابتدای سال اندازه گیری می شوند.

اجتناب مالیاتی

➤ تعریف مفهومی: اجتناب مالیاتی از طریق کاهش آشکار مالیات به ازای هر ریال سود حسابداری قبل از مالیات قابل تعریف است.

➤ تعریف عملیاتی: برای سنجش اجتناب مالیاتی نرخ قانونی مالیات از نرخ واقعی مالیات کسر می شود. نرخ واقعی مالیات شرکت از تقسیم هزینه مالیات بر عملکرد بر درآمد قبل از کسر مالیات به دست می آید. این نرخ نشان می دهد مالیات بر درآمد شرکت چند درصد درآمد قبل از کسر مالیات می باشد. با توجه به این که تمام درآمدهای شرکت ممکن است مشمول مالیات نباشند، در نتیجه این نرخ تحت تأثیر فعالیت های اجتناب مالیاتی شرکت قرار می گیرد. برای محاسبه نرخ قانونی مالیات شرکت؛ با توجه به ماده ۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی که در سال ۱۳۸۸ تصویب و در سال ۱۳۸۹ دستورالعمل مربوطه تصویب و ابلاغ گردید؛ اقدام به تعیین نرخ مالیات می شود. نرخ مالیاتی شرکت ها تا قبل از سال ۱۳۸۸ با نرخ ۲۲/۵ درصد و از سال ۱۳۸۹ به بعد چنانچه سهام شناور شرکت حداقل ۲۰ درصد بوده باشد، با نرخ ۲۰ درصد و در غیر این صورت با نرخ ۲۲/۵ درصد تعیین گردیده است.

محافظه کاری مالیاتی

➤ تعریف مفهومی: روشی که طبق آن در واکنش به اخبار بد، شناسایی عایدات و خالص دارایی ها کاهش می یابد و واکنش به اخبار خوب شناسایی عایدات و خالص دارایی ها افزایش نمی یابد.

➤ تعریف عملیاتی: جهت سنجش محافظه کاری از روش ها و مدل های متعددی می توان استفاده نمود. در خصوص انگیزه های مالیاتی محافظه کاری باید به توضیحات و تفاسیر و قوانین مالیاتی توجه نمود؛ چرا که قانون مالیاتی می بایست حسابداری محافظه کارانه را مجاز دانسته باشد، در غیر این صورت هزینه ها و آثار مربوطه را غیر قابل قبول تلقی می نماید و محافظه کاری بکار گرفته شده توسط شرکت ها تأثیری بر هزینه واقعی مالیات نخواهد داشت. با توجه به قانون مالیاتی ایران و اعمال یکسری محدودیت در خصوص هزینه های قابل قبول؛ از قبیل هزینه کاهش ارزش موجودی ها، دارایی های ثابت و سرمایه گذاری ها؛ هزینه مطالبات سوخت شده و مشکوک الوصول و غیره؛ یکسری محدودیت به شرکت ها تحمیل می گردد که اعمال محافظه کاری شرطی را با چالش مواجه می نمایند. بر این اساس شرکت هایی که برای مقاصد مالیاتی تمایل به بکارگیری حسابداری محافظه کارانه دارند؛ انگیزه دارند این کار را با ارقام تعهدی غیرعملیاتی انجام دهند. بر این اساس و با توجه به قوانین و شرایط کشور ما؛ به نظر می رسد در این رابطه مدل گیولی و هاین (۲۰۰۰) مدل مناسب تری باشد. این مدل روی ارقام تعهدی غیرعملیاتی متمرکز می گردد. دلیل استفاده از ارقام تعهدی منفی به عنوان معیار اندازه گیری محافظه کاری این است که حسابداری محافظه کارانه از ارقام تعهدی به عنوان ابزار و مکانیسمی برای به تعویق انداختن سودهای غیر

عملیاتی و تسریع در شناسایی زیان های غیر عملیاتی استفاده می نماید. این فرایند منجر به افزایش روزافزون اقلام تعهدی غیرعملیاتی شرکت ها می شود؛ به عبارتی اقلام تعهدی غیرعملیاتی شرکت ها بیشتر و بیشتر منفی می شود. از مزایایی که برای این مدل برشمرده این است که این مدل؛ برخلاف مدل هایی مانند باسو(۱۹۹۷) یا فالهام اولتسون(۱۹۹۵) مبتنی بر بازار و کارکرد آن نمی باشد. در نتیجه این مدل را می توان برای شرکت های خصوصی و شرکت هایی که قیمت بازار آن ها در دسترس نیست بکار برد. به طور خلاصه میزان محافظه کاری در این پژوهش بدینصورت محاسبه گردیده است:

$$Tax\ Conservat_{it} = (-1) \frac{NOACC_{it}}{TA_{it}}$$

$$NOACC_{it} = TACC_{it} - OPACC_{it}$$

$$TACC_{it} = (NI_{it} + DEP_{it}) - CFO_{it}$$

$$OPACC_{it} = \Delta(AR_{it} + I_{it} + OCA_{it}) - \Delta(AP_{it} + OCL_{it})$$

که در این رابطه :

$NOACC_{it}$: اقلام تعهدی غیرعملیاتی شرکت t در سال t .

TA_{it} : جمع کل دارایی های شرکت t در پایان سال t .

$TACC_{it}$: کل اقلام تعهدی شرکت t در سال t . می باشد که به وسیله سود خالص (NI) قبل از کسر استهلاک (DEP) منهای جبران نقدی عملیاتی (CFO) محاسبه گردیده است.

$OPACC_{it}$: اقلام تعهدی عملیاتی شرکت t در سال t است که به وسیله تغییرات حساب های دریافتی (AR)، موجودی مواد و کالا (I) و سایر دارایی های جاری (OCA) و تغییرات حساب های پرداختنی (AP) و سایر بدهی های جاری (OCL) محاسبه می گردد. اقلام تعهدی غیرعملیاتی شامل مقادیری است که از برآوردها و قضاوت های مدیریت تاثیر می پذیرند؛ ذخیره مطالبات مشکوک الوصول و زیان کاهش ارزش دارایی ها نمونه هایی از این موارد است. با این حال ممکن است تغییرات اقلام تعهدی غیرعملیاتی متأثر از رشد و تغییرات دارایی های شرکت باشد، به همین دلیل کل اقلام تعهدی بر جمع دارایی ها تقسیم می شود. گیولی و هاین (۲۰۰۰) استدلال کردند اقلام تعهدی غیرعملیاتی منفی تر مبین حسابداری محافظه کارانه بیشتر است. به همین دلیل در این تحقیق معیار بالا در منفی یک ضرب میشود تا بتوان گفت هر چه نسبت فوق بزرگتر شود، محافظه کاری نیز بیشتر خواهد بود و تفسیر نتایج حاصل از تحقیق قابل فهمتر باشد.

روش پژوهش و تحلیل داده ها

تحقیق جاری با توجه به دسته بندی تحقیقات بر حسب هدف از نوع تحقیقات کاربردی به شمار می رود. تحقیق جاری از نظر دسته بندی تحقیقات بر حسب نحوه گردآوری داده ها تحقیقی توصیفی^۱ به شمار می رود که به توصیف ویژگیهای نمونه و سپس تعمیم این ویژگیها به جامعه آماری پرداخته است. به منظور گردآوری اطلاعات و داده ها از روش کتابخانه ای و بانک اطلاعاتی ره آورد نوین و از صورت های مالی شرکت ها مانند ترازنامه و صورت سود و زیان به عنوان ابزار تحقیق استفاده شده است. روش آمار توصیفی این تحقیق بر اساس آماره های گرایش به مرکز و آمار استنباطی بر اساس داده های پانلی است. برای تجزیه و تحلیل داده ها، ابتدا میزان هر یک از متغیرها بر اساس داده های موجود در صورت های مالی مشخص و سپس اطلاعات حاصل شده، توصیف و به آزمون فرضیه های تحقیق پرداخته شد و در نهایت با جمع بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات خاتمه یافت. تجزیه و تحلیل توسط نرم افزار Eviews 7 صورت گرفته است. جامعه آماری مورد مطالعه این پژوهش کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران در سال های مورد مطالعه با شرایط خوانده شده می باشد. جهت

¹ -Descriptive Research

تعیین نمونه های مورد نظر در این پژوهش، با توجه به تعدد شرکت های بورسی، نوع فعالیت آنها و اندازه های مختلف آنها، از روش حذف سیستماتیک (تکنیک غربالگری) استفاده می شود. بدین معنی که شروطی جهت همگن نمودن نمونه آماری، تعریف شده و شرکت هایی جزء نمونه پژوهش در نظر گرفته می شوند که شرایط مذکور را داشته باشند. از بین تمامی شرکت های بورسی، شرکت هایی که همه شروط زیر را طی دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ داشته باشند، به عنوان نمونه در نظر گرفته می شوند.

۱. از ابتدای سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده باشند.
  ۲. اطلاعات مورد نیاز جهت متغیرهای پژوهش در مورد آن شرکت ها، در طول دوره پژوهش در دسترس باشد.
  ۳. جزء شرکت های خدماتی، تأمین مالی و سرمایه گذاری نباشد، زیرا این شرکت ها دارای ساختار سرمایه متفاوتی از سایر شرکت های تولیدی هستند.
  ۴. معاملات سهام شرکت های طی سال های مورد مطالعه وقفه معاملاتی نداشته باشد.
  ۵. سال مالی شرکت مختوم به ۲۹ اسفند ماه باشد و شرکت در دوره مورد مطالعه سال مالی خود را تغییر نداده باشد.
- با توجه به اعمال محدودیت های فوق تعداد ۹۳ شرکت مختلف مورد بررسی قرار گرفته است که در بازه ی زمانی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ در بورس حضور داشتند.

جدول (۱): تعداد شرکت های حذف شده در هر مرحله از محدودیت

محدودیت	تعداد شرکت های باقیمانده
بدون محدودیت	۴۳۵
۱	۳۸۱
۲	۲۹۴
۳	۲۱۷
۴	۱۳۷
۵	۹۳

- برای تجزیه و تحلیل تحلیل داده های تحقیق از دو نوع آمار استفاده شده است:
- از شاخص های پراکندگی مرکزی مانند میانگین، فراوانی، انحراف معیار و ... برای توصیف متغیرهای تحقیق استفاده می شود.
  - برای آزمون فرضیه ها از روش رگرسیون چند متغیره استفاده می شود. پس از طبقه بندی مناسب بر روی داده ها و انجام محاسبات و پردازش اولیه، ابتدا به منظور پایایی یا ایستایی متغیرهای مورد استفاده، از آزمون های تعیین پایایی نظیر آزمون تابع خود همبستگی استفاده می شود. برای اجرای مدل و آزمون فرضیات از نرم افزار Eviews نسخه ۷ استفاده می شود.

آزمون نرمال بودن متغیرهای وابسته

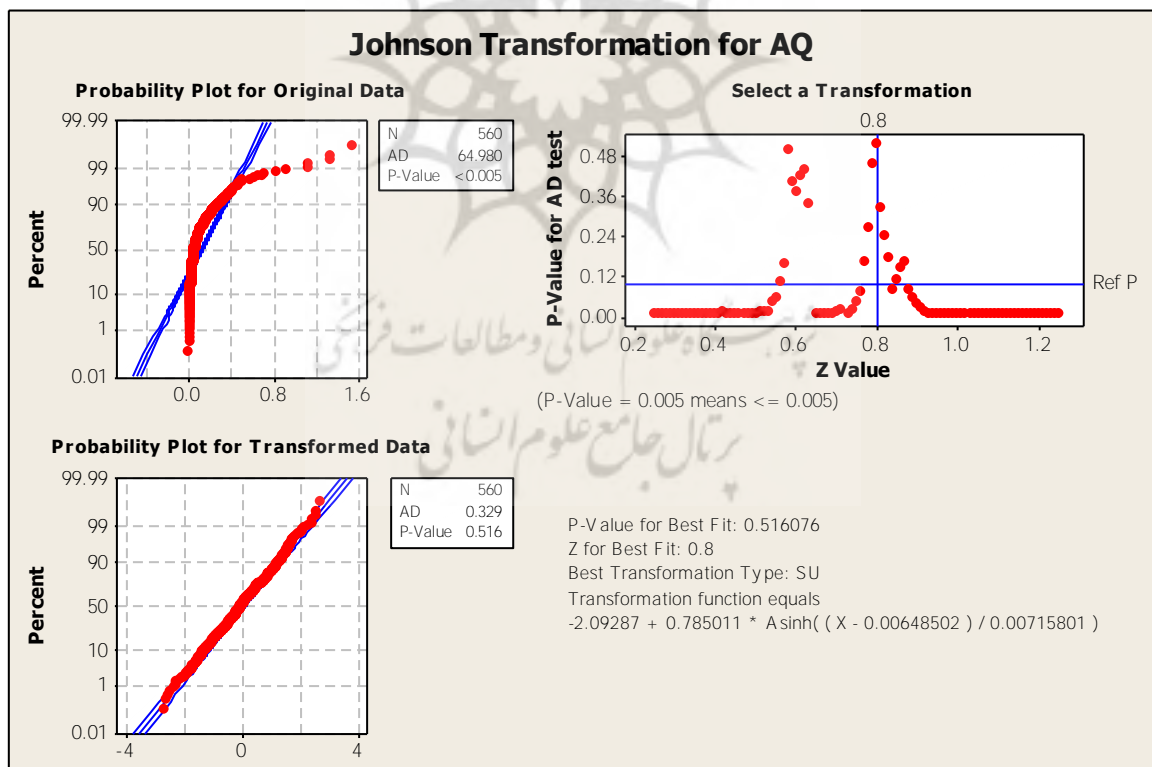
نرمال بودن باقیمانده های مدل رگرسیونی یکی از فرض های رگرسیونی است که نشان دهنده اعتبار آزمون های رگرسیونی است. قبل از آزمون فرضیه ها باید نرمال بودن متغیر وابسته مورد آزمون قرار گیرد، توزیع غیر نرمال این متغیر منجر به تخطی از مفروضات این روش برای تخمین پارامترها می پردازد. بنابراین لازم است نرمال بودن توزیع متغیر وابسته تحقیق مورد آزمون قرار گیرد. در این مطالعه این موضوع از طریق آماره جارقو - برا در نرم افزار Eviews مورد بررسی قرار می گیرد. این آماره اعتماد بیش تری را در جهت تهیین وضعیت نرمال بودن و یا نبودن داده ها فراهم می آورد. این آماره به دلیل استفاده از دو شاخصه اصلی توزیع نرمال یعنی ضرایب چولگی و کشیدگی و امکان استفاده الگوریتم بوت استرپ در حجم های نمونه ای کوچک کارایی بسیار خوبی از خود نشان می دهد. ضمن اینکه با افزایش حجم نمونه توان آن نیز

افزایش می یابد اما نکته دیگر سادگی و راحتی به کارگیری و استفاده از آماره آزمون جارکو -برا که این امکان را به همه می دهد با سرعت و دقت بیش تر به آزمون نرمال بودن داده ها بپردازند. نتایج این آزمون در جدول شماره (۲) ارائه شده است. بر اساس این آزمون چون سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، توزیع متغیرهای وابسته نرمال نمی باشد.

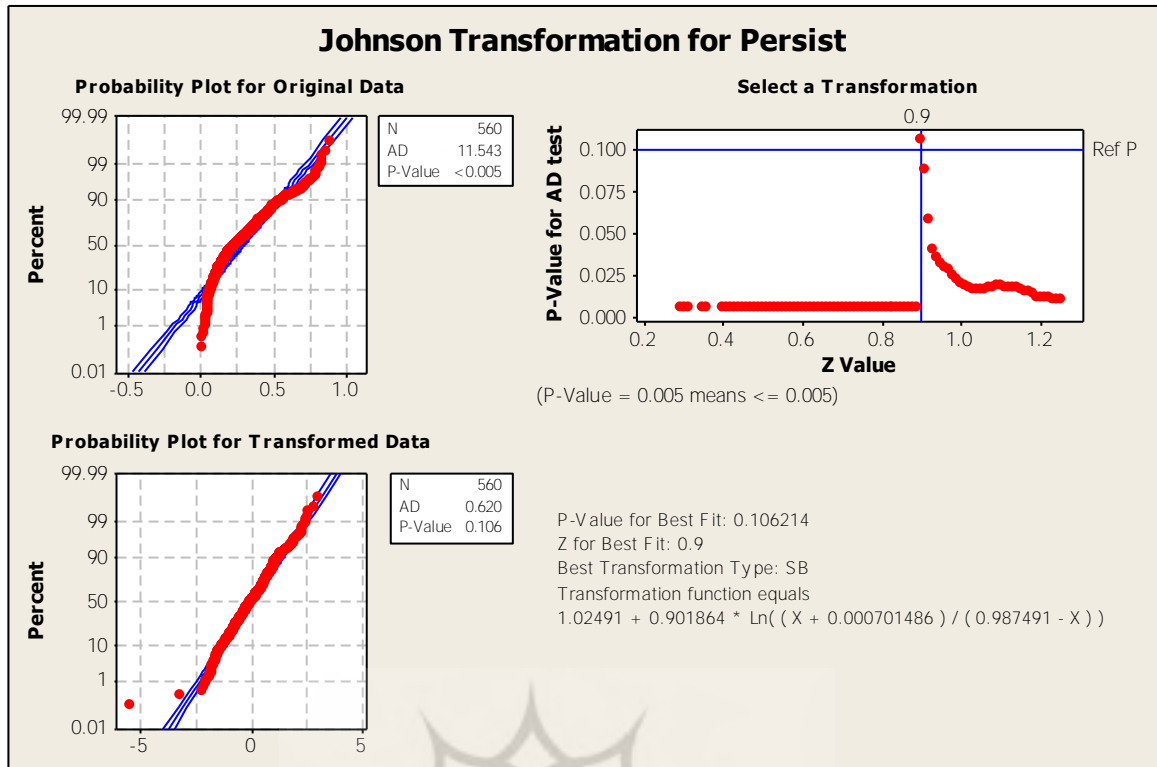
جدول (۲) آزمون جارکو برا قبل از نرمال سازی

متغیر	آماره جارکو برا	سطح معناداری
کیفیت اقلام تعهدی	۱۱/۵۸۷	۰/۰۰۰
پایداری	۹/۸۴۵	۰/۰۰۰
توان پیش بینی	۱۹/۸۷۹	۰/۰۰۰
هموار بودن سود	۱۳/۱۲۷	۰/۰۰۰

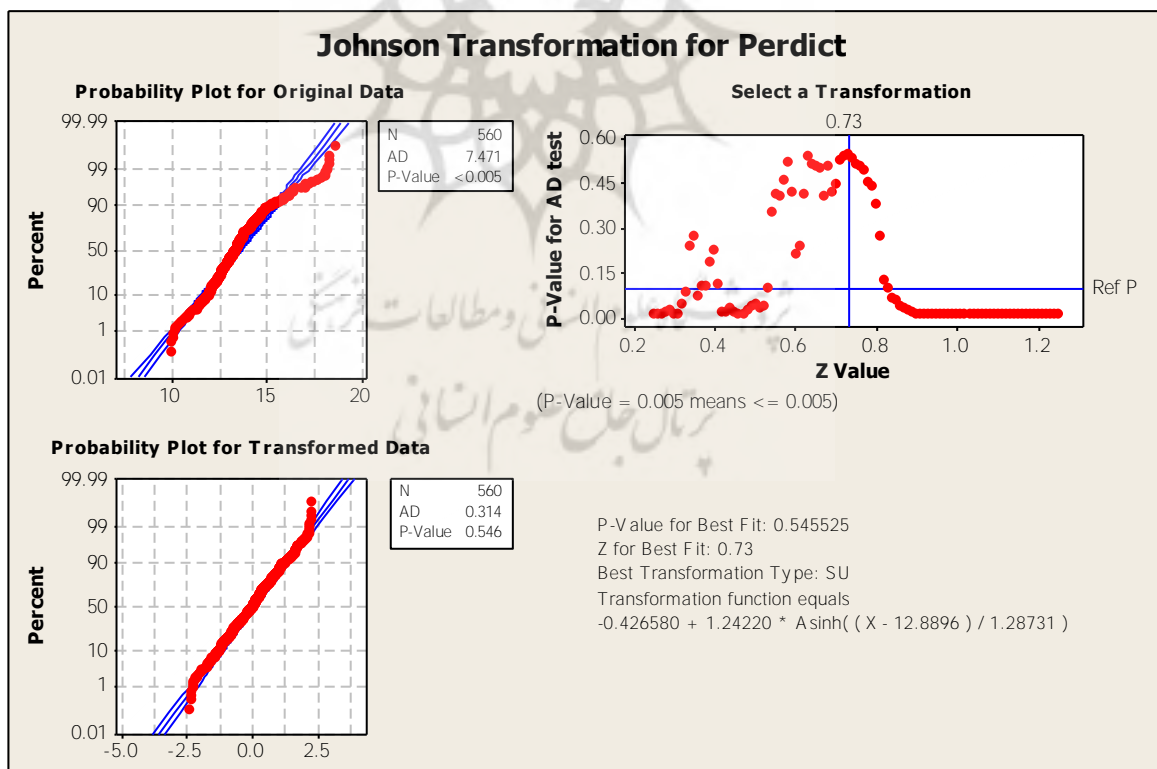
با توجه به این که توزیع غیر نرمال این متغیرها منجر به تخطی از مفروضات این روش برای تخمین پارامترها می شود، بنابراین برای نرمال سازی متغیرهای وابسته از تبدیل جانسون در نرم افزار Minitab استفاده شده است که تابع تبدیل متغیر وابسته در نمودار شماره (۱) ارائه شده است. همان طور که در نمودارهای مربوطه مشاهده می شود احتمال آماره داده های اولیه کم تر از ۵ درصد است که حاکی از نرمال نبودن متغیرهای وابسته است که با نرمال سازی توسط نرم افزار این مقدار بزرگ تر از ۵ درصد شده است. بنابراین در این حالت فرضیه صفر مبنی بر نرمال بودن جمله خطا و متغیر وابسته پذیرفته می شود.

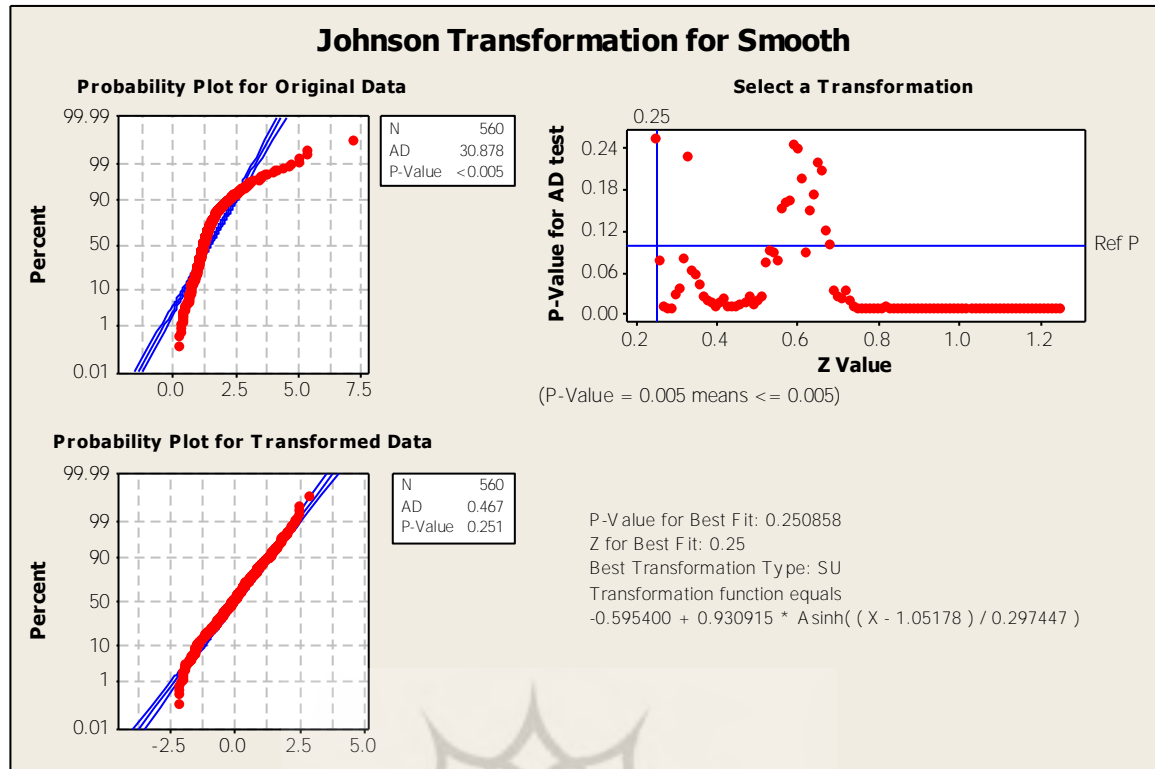
نمودار (۱) آزمون نرمال بودن متغیر کیفیت اقلام تعهدی بعد از تابع انتقال جانسون

نمودار (۲) آزمون نرمال بودن متغیر پایداری بعد از تابع انتقال جانسون

نمودار (۳) آزمون نرمال بودن متغیر توان پیش بینی بعد از تابع انتقال جانسون

نمودار (۴) آزمون نرمال بودن متغیر هموارسازی سود بعد از تابع انتقال جانسون

نتایج حاصل از آزمون نرمال بودن بعد از تابع انتقال جانسون توسط آزمون جارکیو برا به شرح جدول (۳) است.

جدول (۳) آزمون جارک برا بعد از نرمال سازی

متغیر	آماره جارک برا	سطح معناداری
کیفیت اقلام تعهدی	۲/۹۶۴۱	۰/۶۹۴۷۸
پایداری	۲/۲۳۱۴	۰/۷۴۸۵۴
توان پیش بینی	۳/۸۹۴۱	۰/۵۱۶۹۴
هموار بودن سود	۳/۴۱۲۴	۰/۵۵۴۹۱

بررسی پایایی متغیرها

پیش از تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، پایایی متغیرها باید بررسی شود. پایایی متغیرهای پژوهش به این معنا است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت بوده است. در نتیجه، استفاده از این متغیرها در مدل، باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود. به این منظور، از آزمون‌هایی نظیر لوین، لین و چو، آزمون ایم، پسران و شین و آزمون دیکی فولر می‌توان استفاده نمود. به منظور انجام این تحلیل، از آزمون ایم، پسران و شین استفاده می‌شود. نتیجه این آزمون در جدول شماره (۴) ارائه شده است.

جدول (۴) آزمون پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرهای پژوهش		لوین، لین و چو		ایم، پسران و شین		فیشر-دیکی فولر تعمیم یافته	
آماره	احتمال	آماره	احتمال	آماره	احتمال	آماره	احتمال
-۱۴۱/۳۳۲	۰/۰۰۰	-۲۷/۳۱۳	۰/۰۰۰	۲۷۱/۳۲۹	۰/۰۰۰	۲۷۱/۳۲۹	۰/۰۰۰
-۶۵/۶۴۲۱	۰/۰۰۰	-۱۳/۲۶۹۸	۰/۰۰۰	۲۹۰/۱۴۸	۰/۰۰۰	۲۹۰/۱۴۸	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۲۴۱/۷۳۲	۰/۰۰۰	-۴/۸۲۶۹۴	۰/۰۰۰	-۳۰/۸۱۵۶	<i>Perdict</i>
۰/۰۰۰	۲۶۲/۲۰۴	۰/۰۰۰	-۶/۲۱۷۳۲	۰/۰۰۰	-۴۱/۶۴۳۲	<i>Smooth</i>
۰/۰۰۰	۱۸۹/۷۸۵	۰/۰۰۰	-۱۹/۹۶۵۴	۰/۰۰۰	-۶۲/۳۶۹	<i>Tax Convert</i>
۰/۰۰۰	۲۷۸/۷۱۹	۰/۰۰۰	-۶/۰۷۳۱۲	۰/۰۰۰	-۳۳/۹۵۱۴	<i>Tax Avoidance</i>
۰/۰۰۰	۲۵۵/۵۷۶	۰/۰۰۰	-۱۸/۸۵۶۶	۰/۰۰۰	-۱۰۱/۶۸۱	<i>ROA</i>
۰/۰۰۰	۲۰۲/۰۶۱	۰/۰۰۰	-۱/۹۰۶۷۵	۰/۰۰۰	-۱۲/۸۰۷۵	<i>SIZE</i>
۰/۰۰۰	۲۵۶/۶۹۰	۰/۰۰۰	-۱۳/۵۱۵۱	۰/۰۰۰	-۱۵۱/۷۵۱	<i>BM</i>

با توجه به جدول شماره ۴ مقدار سطح معناداری متغیرهای پژوهش کمتر از ۵ درصد است و بنابراین، همگی متغیرهای پژوهش در دوره مورد بررسی در سطح پایا هستند. سپس، به شناسایی روش مناسب برای تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود.

آزمون فرضیه های پژوهش

در این بخش آزمون فرضیه های تحقیق ارائه شده است.

آزمون فرضیه ی اول

فرضیه ی اول : محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی کیفیت اقلام تعهدی سود تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۵) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه فرضیه ی اول تحقیق، حاکی از تاثیر منفی محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی کیفیت اقلام تعهدی سود است. از آنجا که آماره t متغیرهای محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی کیفیت اقلام تعهدی سود کوچکتر از ۱/۹۶۵- بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی کیفیت اقلام تعهدی سود تاثیر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه ۱/۹۶۵- و ۱/۹۶۵+ است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی کیفیت اقلام تعهدی سود تاثیر دارند. مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد ۱/۹۸۶ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۵) نتایج آزمون فرضیه ی اول

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۵۰۹	۰/۰۸۳	۶/۲۶۷	۰/۰۰۰
<i>Tax Convert</i>	-۰/۴۹۷	۰/۰۶۹	-۵/۵۹۴	۰/۰۰۰
<i>ROA</i>	۰/۴۴۵	۰/۰۹۴	۴/۷۴۹	۰/۰۰۰
<i>SIZE</i>	-۰/۴۹۷	۰/۰۶۶	-۵/۴۸۲	۰/۰۰۰
<i>BM</i>	-۰/۳۱۱	۰/۰۷۴	-۴/۰۶۱	۰/۰۰۰
آماره F	۱۵/۶۹۵	ضریب تعیین	۰/۵۶۲	
سطح معناداری آماره F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۵۱	
روش EGLS (رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)	مقدار دوربین- واتسون	۱/۹۸۶		

آزمون فرضیه دوم تحقیق

فرضیه ی دوم: محافظه کاری مالیاتی بر پایداری سود شرکت ها تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۶) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه دوم تحقیق، حاکی از تاثیر منفی محافظه کاری مالیاتی بر پایداری سود است. از آنجا که آماره t متغیرهای محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی پایداری سود کوچکتر از $۱/۹۶۵$ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از $۰/۰۵$ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی پایداری سود تاثیر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه $۱/۹۶۵$ و $+۱/۹۶۵$ است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی پایداری سود تاثیر دارند. مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد $۱/۷۹۴$ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۶) نتایج آزمون فرضیه ی دوم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۳۳۹	۰/۰۸۴	۴/۳۸۹	۰/۰۰۰
Tax Convert	-۰/۴۱۸	۰/۰۹۶	-۴/۷۹۸	۰/۰۰۰
ROA	۰/۴۱۵	۰/۰۸۹	۴/۶۱۱	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۳۹۴	۰/۰۸۷	-۳/۷۴۹	۰/۰۰۰
BM	-۰/۴۸۴	۰/۰۶۹	-۴/۹۸۷	۰/۰۰۰
آماره F	۱۹/۰۴۹	ضریب تعیین	۰/۵۶۳	
سطح معناداری آماره F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۴۹	
روش EGLS (رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)	مقدار دوربین - واتسون	۱/۶۳۹		

آزمون فرضیه ی سوم

فرضیه ی سوم: محافظه کاری مالیاتی بر قابلیت پیش بینی سود شرکت ها تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۷) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه سوم تحقیق، حاکی از تاثیر منفی محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی قابلیت پیش بینی سود است. از آنجا که آماره t متغیرهای محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی قابلیت پیش بینی سود کوچکتر از $۱/۹۶۵$ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از $۰/۰۵$ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی قابلیت پیش بینی سود تاثیر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه $۱/۹۶۵$ و $+۱/۹۶۵$ است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی قابلیت پیش بینی سود تاثیر دارند. مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد $۲/۳۹۶$ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۷) نتایج آزمون فرضیه ی سوم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۴۱۵	۰/۰۸۱	۴/۲۶۷	۰/۰۰۰
Tax Convert	-۰/۵۱۲	۰/۰۷۷	-۶/۳۰۴	۰/۰۰۰
ROA	۰/۴۹۸	۰/۰۴۸	۵/۸۹۴	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۳/۹۹۷	۰/۰۵۷	۰/۳۶۷	SIZE
۰/۰۰۰	۳/۸۷۴	۰/۰۵۷	۰/۳۶۴	BM
۰/۷۰۲	ضریب تعیین	۲۹/۴۸۵		آماره F
۰/۶۹۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۰۰۰		سطح معناداری آماره F
۲/۳۹۶	مقدار دوربین- واتسون			روش EGLS (رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)

آزمون فرضیه ی چهارم

فرضیه ی چهارم: محافظه کاری مالیاتی بر هموار بودن سود شرکت ها تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۸) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه فرضیه ی چهارم تحقیق، حاکی از تاثیر منفی محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی هموار بودن سود است. از آنجا که آماره t متغیرهای محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی هموار بودن سود کوچکتر از ۱/۹۶۵- بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: محافظه کاری مالیاتی بر ویژگی هموار بودن سود تاثیر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه ۱/۹۶۵- و ۱/۹۶۵+ است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی هموار بودن سود تاثیر دارند. مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد ۱/۶۳۲ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۸) نتایج آزمون فرضیه ی چهارم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۲۷۹	۰/۰۹۴	۳/۳۴۴	۰/۰۰۰
Tax Convert	-۰/۲۱۴	۰/۰۷۱	-۲/۴۹۷	۰/۰۰۹
ROA	۰/۰۷۹	۰/۰۸۸	۲/۴۶۳	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۰۳۱	۰/۰۷۶	-۱/۹۹۸	۰/۰۲۷
BM	-۰/۲۱۴	۰/۰۹۴	-۷/۷۸۴	۰/۰۰۰
آماره F		۱۷/۵۲۷	ضریب تعیین	۰/۶۰۹
سطح معناداری آماره F		۰/۰۰۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۹۶
روش EGLS (رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)			مقدار دوربین- واتسون	۱/۶۳۲

آزمون فرضیه ی پنجم

فرضیه ی پنجم: اجتناب مالیاتی بر ویژگی کیفیت ارقام تعهدی سود تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۹) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه فرضیه ی پنجم تحقیق، حاکی از تاثیر منفی اجتناب مالیاتی بر ویژگی کیفیت ارقام تعهدی سود است. از آنجا که آماره t متغیرهای اجتناب مالیاتی بر ویژگی کیفیت ارقام تعهدی سود کوچکتر از ۱/۹۶۵- بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: اجتناب مالیاتی بر ویژگی کیفیت ارقام تعهدی سود اثر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه ۱/۹۶۵- و ۱/۹۶۵+ است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی کیفیت ارقام تعهدی سود تاثیر دارند.

مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد ۱/۷۹۴ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۹) نتایج آزمون فرضیه ی پنجم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۲۱۷	۰/۰۹۱	۳/۲۲۵	۰/۰۰۰
Tax Avoidance	-۰/۰۸۸	۰/۰۷۴	-۴/۲۷۹	۰/۰۰۰
ROA	۰/۲۲۱	۰/۰۸۹	۳/۸۸۶	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۳۳۹	۰/۰۷۸	-۵/۰۹۶	۰/۰۰۰
BM	-۰/۲۱۷	۰/۰۹۱	-۳/۲۲۵	۰/۰۰۰
آماره F	۱۰/۲۳۶	ضریب تعیین	۰/۳۶۵	
سطح معناداری آماره F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۳۵۴	
روش EGLS (رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)	مقدار دوربین- واتسون	۲/۰۵۲		

آزمون فرضیه ی ششم

فرضیه ی ششم: اجتناب مالیاتی بر پایداری سود شرکت ها تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۱۰) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه فرضیه ی ششم تحقیق، حاکی از تاثیر منفی اجتناب مالیاتی بر پایداری سود است. از آنجا که آماره t متغیرهای اجتناب مالیاتی بر پایداری سود کوچکتر از ۱/۹۶۵- بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از ۰/۰۵ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: اجتناب مالیاتی بر پایداری سود تاثیر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه ۱/۹۶۵- و ۱/۹۶۵+ است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی پایداری سود تاثیر دارند. مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد ۲/۳۶۵ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۱۰) نتایج آزمون فرضیه ی ششم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۳۳۴	۰/۰۶۴	۳/۸۷۴	۰/۰۰۰
Tax Avoidance	-۰/۳۱۸	۰/۰۷۴	-۳/۵۴۱	۰/۰۰۰
ROA	۰/۱۱۸	۰/۰۷۳	۲/۹۴۱	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۱۶۱	۰/۰۸۸	-۲/۳۸۴	۰/۰۰۰
BM	-۰/۲۸۸	۰/۰۷۶	-۳/۰۲۱	۰/۰۰۰
آماره F	۹/۵۶۳	ضریب تعیین	۰/۵۲۰	
سطح معناداری آماره F	۰/۰۰۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۰۹	
روش EGLS (رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)	مقدار دوربین- واتسون	۲/۳۶۵		

آزمون فرضیه ی هفتم

فرضیه ی هفتم: اجتناب مالیاتی بر قابلیت پیش بینی سود شرکت ها تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۱۱) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه ی هفتم تحقیق، حاکی از تاثیر منفی اجتناب مالیاتی بر قابلیت پیش بینی سود است. از آنجا که آماره t متغیرهای اجتناب مالیاتی بر قابلیت پیش بینی سود کوچکتر از $1/965$ - بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از $0/05$ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: اجتناب مالیاتی بر قابلیت پیش بینی سود تاثیر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه $1/965$ - و $1/965$ + است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی قابلیت پیش بینی سود تاثیر دارند. مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد $2/123$ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۱۱) نتایج آزمون فرضیه ی هفتم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۳۳۹	۰/۰۸۴	۴/۳۸۹	۰/۰۰۰
Tax Avoidance	-۰/۴۱۸	۰/۰۹۶	-۴/۷۹۸	۰/۰۰۰
ROA	۰/۴۱۵	۰/۰۸۹	۴/۶۱۱	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۳۹۴	۰/۰۸۷	-۳/۷۴۹	۰/۰۰۰
BM	-۰/۴۸۴	۰/۰۶۹	-۴/۹۸۷	۰/۰۰۰
آماره F	۱۷/۵۲۷		ضریب تعیین	۰/۴۴۲
سطح معناداری آماره F	۰/۰۰۰		ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۳۱
روش EGLS (رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)			مقدار دوربین-واتسون	۲/۱۲۳

آزمون فرضیه ی هشتم

فرضیه ی هشتم: اجتناب مالیاتی بر هموار بودن سود شرکت ها تاثیر دارد.

آماره ی F نشان دهنده برازش صحیح مدل می باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره ی F کوچکتر از ۵ درصد بدست آمده است، لذا فرض خطی بودن مدل و معنی داری آن پذیرفته می شود. همان گونه که در جدول (۱۲) مشخص می باشد، نتایج حاصل از برازش مدل فرضیه ی هشتم تحقیق، حاکی از تاثیر منفی اجتناب مالیاتی بر هموار بودن سود شرکت ها است. از آنجا که آماره t متغیرهای اجتناب مالیاتی بر هموار بودن سود شرکت ها کوچکتر از $1/965$ - بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از $0/05$ است، از این می توان با اطمینان ۹۵ درصد می توان ادعا نمود: اجتناب مالیاتی بر هموار بودن سود شرکت ها تاثیر منفی و معنی داری دارد. از سوی دیگر با توجه به اینکه مقادیر عدد معناداری متغیرهای کنترل نیز خارج از بازه $1/965$ - و $1/965$ + است، لذا متغیرهای کنترلی نیز بر ویژگی هموار بودن سود تاثیر دارند. مقدار دوربین واتسون که آماره وجود خودهمبستگی در جز اخلاص مدل می باشد نیز با عدد $1/632$ عدم همبستگی بین خطاها را نشان می دهد.

جدول (۱۲) نتایج آزمون فرضیه ی هشتم

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
Constant	۰/۴۱۵	۰/۰۸۱	۴/۲۶۷	۰/۰۰۰
Tax Avoidance	-۰/۵۱۲	۰/۰۷۷	-۶/۳۰۴	۰/۰۰۰
ROA	۰/۴۹۸	۰/۰۴۸	۵/۸۹۴	۰/۰۰۰
SIZE	-۰/۳۶۷	۰/۰۵۷	-۳/۹۹۷	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	-۳/۲۱۲	۰/۰۴۹	-۰/۲۹۹	<i>BM</i>
۰/۷۶۳	ضریب تعیین	۱۵/۰۳۲	F	آماره
۰/۷۵۴	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۰۰۰	F	سطح معناداری آماره
۱/۶۳۲	مقدار دوربین- واتسون	(رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)	EGLS	روش

نتیجه گیری و پیشنهادات

۱. پیشنهاد می گردد اعمال نرخ های تبعیضانه مالیاتی که در آن پرداخت به صورت ترکیبی از پول و شاخص صرفه جویی در مصرف انرژی تعیین شود، به این صورت که میزان کاهش در مصرف انرژی به شکل بهبود در روش های مصرف انرژی یا نو نمودن تکنولوژی مورد استفاده به صورت پولی محاسبه گشته و از میزان مالیات پرداختی قابل کسر باشد که این سیاست موجب شکل گیری نرخ های ترجیحی به نفع صناعی می گردد که انرژی را به صورت کارتری بکار می گیرند.
۲. به مدیران و تصمیم گیرندگان توصیه می شود در تصمیمات و استراتژی های مالیاتی، ضمن در نظر گرفتن افق دید بلندمدت، پیامدها و تأثیر احتمالی هر یک از سیاست های مالیاتی را مورد توجه قرار دهند. همچنین به سرمایه گذاران توصیه می شود ضمن توجه به استراتژی ها و برنامه ریزی های مالیاتی شرکت ها، پیامدهای احتمالی مربوطه را بر جریان نقدی و عملکرد آتی شرکت ها مورد توجه قرار دهند و اطلاعات مربوط را در الگوی تصمیم گیری خود لحاظ نمایند.
۳. میزان بالای مالیات و ناکارآمدی قوانین مالیاتی از جمله عوامل قانونی اجتناب مالیاتی و محافظه کاری مالیاتی است، بنابراین لازم است میزان مالیات به گونه ای تنظیم شود که هم دولت با این میزان توانایی پرداخت هزینه های خود را داشته باشد و هم مودیان بتوانند بخشی از سود خود را به عنوان مالیات پرداخت کنند. سازمان امور مالیاتی باید با طراحی ساز و کارهای اجرایی مناسب نسبت به مستندسازی معاملات فعالیتهای اقتصادی اقدام کند تا میزان اجتناب مالیاتی و محافظه کاری مالیاتی به کمترین حد خود برسد. لذا بسط پایه مالیاتی و کاهش نرخ های مالیاتی می تواند یک محیط اقتصادی با ثبات تر ایجاد کند.
۴. پیشنهاد می شود نهادهای قانون گذار، قوانینی را تصویب کنند که شرکت ها را ملزم کند تا فعالیت ها و رویه های مالیاتی خود را به صورت شفاف تری افشا کنند. صورت تطبیق سود حسابداری و سود مشمول مالیات را تهیه کنند تا اطلاعاتی مفید و قابل اتکا برای استفاده کنندگان صورت های مالی فراهم شود. همچنین پیشنهاد می شود نهادهای قانون گذار، در تدوین قوانین و مقررات مربوط به انجام امور نظارتی در صناعی که رقابت کمتری در آن ها وجود دارد توجه بیشتری نمایند، و قوانین سخت گیرانه تری را برای جلوگیری از فعالیت هایی که موجب فرار مالیاتی یا فعالیت های اجتناب از پرداخت مالیات غیر قانونی در شرکت های مزبور می شود، در نظر گیرند.
۵. توصیه می شود سازمان امور مالیاتی کشور در بررسی اظهارنامه های مالیاتی و درآمد مشمول مالیات ابرازی شرکت ها، کیفیت افشاء شرکتی آنها که توسط سازمان بورس اوراق بهادار افشاء شده، به عنوان شاخصی از اجتناب مالیاتی مورد توجه قرار گیرد و یک سیستم نرم افزاری در سازمان امور مالیاتی که امکان دسترسی سریع تر و دقیق تر به سوابق موجود که جنبه محرمانه بودن اطلاعات مؤدیان مالیاتی نیز در آن رعایت شده باشد، جهت استفاده در تحقیقات فراهم شود.

منابع و ماخذ

۱. احمدپور، احمد و شهسواری، معصومه. (۱۳۹۳). مدیریت سود و تأثیر کیفیت سود بر سودآوری آتی شرکت های ورشکسته بورس اوراق بهادار تهران. *فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی*، سال ۱۱، شماره ۴۱، صص ۵۸-۳۷.
۲. امینی مطلق، عاطفه؛ برزیده، فرخ و بولو، قاسم. (۱۳۸۹). رابطه بین کیفیت پیش بینی سود با ضریب واکنش سود و تمرکز سرمایه گذاران در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری.
۳. حسین بیک، امیرحسین و مقدم، عبدالکریم. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین ناچایداری جریان نقدی عملیاتی و هموارسازی سود با پاداش پرداخت شده به هیات مدیره شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور استان مازندران، دانشکده حسابداری و مدیریت.
۴. عرب صالحی، مهدی و هاشمی، مجید. (۱۳۹۴). تأثیر اطمینان بیش از حد مدیریتی بر اجتناب مالیاتی. بررسی های حسابداری و حسابرسی. ۲۲، ۱، ۸۵-۱۰۴.
۵. علم الهدی، سیدسجاد؛ دریابر، عبدالله و طریقی، سمانه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه کیفیت سود و ساختار سرمایه (مطالعه موردی: شرکت های غیرمالی پذیرش شده در بورس اوراق بهادار تهران). دوره ۸، شماره ۲۷، صص ۱۰-۱.
۶. فردوسی ایران، علی؛ پورحیدری، امید و بهار مقدم، مهدی. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین رشد پایدار سود و درآمد با کیفیت سود و ضریب واکنش سود. پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده مدیریت و حسابداری.
۷. مشایخی بیبا، سیدی سیدجلال، (۱۳۹۴)، راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی. مجله ی دانش حسابداری، ۲۰، ۸۳-۱۰۳.
۸. مهرانی، ساسان و سیدی، سیدجلال. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر مالیات بر درآمد و حسابداری محافظه کارانه بر اجتناب مالیاتی شرکت ها. فصلنامه علمی-پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۳، ۱۰، ۳۳-۱۳.
۹. نور دیده قره باغ، لطیف؛ مشکى، مهدی و صالح نژاد، سیدحسن. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر مدیریت سود بر پایداری سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، پیام نور استان مازندران، دانشکده حسابداری و مدیریت.
10. Chyz, J., Gaertner, F., Kausar, A. & Watson, L. (2014). Overconfidence and Aggressive Corporate Tax Policy. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2408236>.
11. Hanlon, M. & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50, 127° 178.
12. Hasseldine, J. and Morris, G. (2013). Corporate social responsibility and tax avoidance: A comment and reflection. *Accounting Forum*, 37, 1-14.
13. Huseynov, F. and Klamm, B. (2012). Tax avoidance, tax management and corporate social responsibility. *Journal of Corporate Finance*, 18, 804° 827.
14. Khani, A., Imani, K. & Molaei, M. (2013). Investigating the Relationship between the Industry Expertise of Auditor and Tax Avoidance of Companies Listed in Tehran Stock Exchange. *Audit Science*, 13 (51): 43-68.
15. Lo, K. (2008). Earnings management and earnings quality. *Journal of Accounting & Economics*, Vol. 45, pp. 350-357.